

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 19. maja 1893.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

I.

Minolo soboto zaključil se je deželni zbor kranjski. Sedanje zasedanje je bilo le nadaljevanje prejšnjega zasedanja, zato je pa bilo bolj kratko. Ker je bil deželni proračun že prej rešen, zbor ni imel tolike priložnosti pečati se z velikimi političnimi vprašanji, temveč se je bavil bolj le z narodno-gospodarskimi. Mi to le odobravamo, ker po bistvu naše ustave spadajo velika politična vprašanja v državni zbor. Poslednji ima vladi dovoliti državni proračun in denar za vojaške potrebščine, torej njegova beseda pri vladi tudi več velja, nego beseda kakega deželnega zbora, ki nima nobenega sredstva, da bi mogel pritiskati na vlado. Samo za lepe besede se pa gospodje ministri pač malo zmenijo. Zatorej se pa vedno bolj širi prepričanje, da naj se deželni zbori bolj pečajo z narodno-gospodarskimi vprašanji, ker v tem oziru lahko mnogo dobrega store za prebivalstvo.

Zbor je letos rešil marsikako veliko nalogo in sprožil marsikako važno vprašanje. Tako se je trdno sklenilo zidati bolnico in hiralnico. Nova bolnica bode zgrajena po najnovejših skušnjah in v velikem obsegu. Deželni zbor so očitvidno pri sklepih vodile misli, da je bolje sedaj nekaj več zazidati, kakor pozneje vedno prizidavati in popravljati. Preveliko štedenje se v takem oziru pozneje večkrat rado maščuje. S premestitvijo bolnice iz mesta, bode pač ljubljanskemu mestu zelo ustrezno, ker dobi prostor za novi razvoj. Z napredkom glavnega mesta je pa tudi zvezana blaginja vse dežele. Ljubljana pa nima le pomena za Kranjsko, temveč za vse slovenstvo. Morala bi biti duševno središče vseh Slovencev, ali tej nalogi vsled neugodnih političnih razmer popolnoma ne zadostuje. Mnogo škoduje v tem oziru naš domači prepir.

Važen je nadalje sklep, da se ustanovi v Ljubljani zavod za gluhoneme in slepe otroke. Zavod se še tako

hitro ne osnuje, ali v minolem zasedanji se je v tem vprašanji storil začetek. Denarja imamo že precej od drugih dariteljev in le opravičeno je, da se želja velicih pokojnikov kmału izpolni. Seveda mora dežela tudi nekaj dodati iz svojega.

Vprašanje o osuševanju barja se je tudi nekoliko dalje pomaknilo. Čas je pa že tudi, da se jedenkrat ta stvar izvrši in pomaga ubogim barjanom. Stvar se vleče že desetletja. Da se ne izvrši, krive so velike zapreke in to ne le tehnične temveč tudi pravne, potem pa seveda tudi finančne. Poleg tega se je sklenilo tudi marsikaj zastran uravnavanja voda, naprave vodnjakov po kmetih, stavili nasveti v povzdigo vinstva.

Velike važnosti je predlog gospoda posl. Hribarja glede grajenja krajevnih železnic, s katerimi bi se zvezale glavne proge. Nekateri res zmatrajo ta predlog za pesek v oči, ali mi, ki vemo, koliko druge dežele store v tem oziru, pa celo stvar malo drugače presoјamo. Res je, da bode težko dobiti denarja, ali če ga Štajarci dobe, bi ga nazadnje tudi Kranjci. Vsaj tudi ne gre za to, da vse te železnice zgradi dežela, temveč za to, da se sploh zgrade. Dežela mora pred vsem delati, da vzbudi zanimanje za te proge. Nekoliko bode že pripomogla država, pa tudi zasebni interesentje. Tudi seveda ni treba, da se vse te železnice nakrat grade. Vse se bode vršilo polagoma, dohodki jedne železnice, naj podpirajo zgradbo druge. Deželni zbor tega predloga ni zmatral samo za prazno besedičenje, ker sicer bi ga ne bil izročil deželnemu odboru v pretres. Deželni odbor bode sedaj preiskaval, koliko bi bilo po priporočanih progah prometa, kak vpliv bi imele na razvoj industrije. Pretehtaval bode, katere železnice grajenje bi se splačalo, katere pa zopet ne. Po našem mnenji bi bilo posebne važnosti podaljšanje dolenjske železnice do kranjske meje. Pričakovati je potem, da Hrvatje oziroma Ogrji zgrade železnico od Karlovca do kranjske meje in se obe progi zvezeta. Dolenjska železnica bi s tem še le dobila pravi pomen. Promet po njej bi se podvojil, ker bi naša dežela prišla v zvezo z jugoslovanskimi deželami. Pa tudi v narodnem oziru bi

to ne bilo brez vsacega pomena, kajti vplivalo bi v slovanskem zmislu na naše kulturno življenje.

Gospod poslanec Šuklje je tudi mimogrede omenil, da bi bilo umestno, da se osnuje več meščanskih šol. Da je bil njegov nasvet v narodnem oziru precej umesten, že smemo sklepati iz tega, da so ga z veliko nevoljo vsprejeli Nemci. Sploh lahko rečemo, da so tiste šole našemu narodu v korist, katerim ugovarjajo nemškutarji. Žal, da tudi nekateri našinci prav ne spoznavajo potrebe taciš šol. Nekoliko je pa seveda organizacija taciš šol kriva, da se ne morejo udomačiti v vseh deželah, in da jim prebivalstvo ne pripisuje tacega pomena, kakor ga zasluži. Dobro bi bilo, ko bi se morda nekoliko preustrojile. V Prusiji so meščanske šole nekaka sreda mej ljudsko šolo in gimnazijami oziroma realkami. Morda bi se pri nas tudi dalo napraviti, da bi meščanska šola, ne da bi kaj izgubila na dosedanji praktičnosti, nameščevala nižje razrede realke, recimo prvi in drugi razred, kjer se ne uče še tuji jeziki. Če bi se pa vpeljal v meščanske šole še poduk francoščine, recimo tudi le kot neobvezni predmet, bi pri tistih učencih, ki bi se učili francoščine, meščanske šole lahko zamenile vso spodnjo realko, ali vsaj tri razrede. Seveda gimnazije bi meščanska šola ne mogla nadomestiti, dokler se v učnem ministerstvu ne morejo odločiti, da bi popustili poduk latinščine v nižjih razredih, kakor so to n. pr. že storili na Švedskem in tudi v nekaterih drugih državah. Da bi se pa latinščina poučevala v meščanskih šolah, to bi pač ne kazalo, četudi se v nekaterih meščanskih šolah v Prusiji goji tudi latinščina. Taka preustroja meščanskih šol bi vsekako povzdignila zanimanje prebivalstva za nje, za to priporočamo to stvar našim državnim zastopnikom v premislek.

Tudi v minolem zasedanji se je pokazalo, da je v deželnem zboru tudi dovolj mož, ki so pripravljeni z vso odločnostjo varovati naše narodne pravice. Ostro so se grajali nekateri nedostatki in sklenilo se je, da se povsod pri deželnih zavodih in pisarnah napravijo slovenski napisi. To je tudi prav, kajti gledati moramo, da se povsod pokaže, da je Kranjska v prvi vrsti slovenska pokrajina. Sploh moramo reči, da bi bili popolnoma zadovoljni z letošnjim zasedanjem, da se ni parkrat preveč očitno pokazal naš narodni razkol. Le preveč jasno se je videlo, da na obeh straneh še ne spoznajo dovolj škodljivosti tega razpora in ne vedo, da je v korist le našim narodnim nasprotnikom. Na složno postopanje pač ni misliti, dokler sta dva kluba; ali nekaj več jedinosti bi pa bilo lahko, ko bi tudi mnogi vedno ne mislili, kako bi jo bolj drugemu zabelili. Take stvari so morda prav zanimive za občinstvo na galeriji, pa gotovo niso v korist našemu narodu, niti v političnem niti narodno-gospodarskem oziru.

Politični pregled.

Osnova novih sodišč na Češkem. — Na priganjanje Nemcev je v sredo vrhovni deželni maršal češki bil postavil osnovo novega okrožnega sodišča na dnevni red. Mladočehi so

zahtevali, da se ta stvar postavi z dnevnega reda, ker narod češki vidi v osnovi tega čisto nemškega sodišča začetek razdelitve češkega kraljestva. Deželni vrhovni maršal je pa izjavil, da se on na želje Mladočehov ne more ozirati, zanj so merodajne le želje češke dežele, katere pravi izraz je pa večina deželnega zbora. To je pa dalo povod velikemu hrupu. Mladočehi so začeli strašno kričati. Brzopiscem so iztrgali papirje, na katere so pisali, in jih razmetavali po tleh. Poročevalca so hoteli vreči ž njegovega mesta, ali so ga poprej obkolili nemški poslanci in branili. Deželni vrhovni maršal je nekaj časa zvonil in klical k redu, potem pa odšel iz dvorane. Čez nekaj časa se je povrnil in zaključil sejo, ko je videl, da ne napravi reda. Nemški poslanci in veleposestniki so potem odšli iz dvorane. Mladočehi so se pa še nekaj časa tegotili, potem se pa tudi razšli.

Adresni načrt Mladočehov. — Dr. Julij Gregr je predlagal v češkem deželnem zboru, da se sklene adresa na kralja, da uresniči češko državno pravo. Ta predlog se je izročil posebnemu odseku v pretres. Pri prvi meritorični seji so Nemci izjavili, da se ne udeležijo posvetovanj in odšli so iz dvorane. Potem se je pa morala seja pretrgati, ker ni bilo dr. Gregra, da bi utemeljil svoj predlog. Pri drugi seji je pa predlagatelj svoj predlog utemeljil, na to se pa izjavili veleposestniki, da se sicer drže državnega prava, da se pa jim sedanja čas vendar ne zdi pripraven za uresničenje letih čeških želja, zatoj bodo glasovali proti predlogu. S to izjavo veleposestnikov je pa vsa stvar pokopana, ker brez njih ni moč dobiti večine v deželnem zboru.

Očenaš v šoli. — Učno ministerstvo je odločilo, da se ima ustreči zahtevi dunajskega knezo-nadžškofijskega ordinarijata na Dunaju, da se v dunajskih ljudskih šolah zopet vpelje molitev očenaša in češčenimarije, ki se je bila odpravila pred leti s posebnim ministerskim ukazom. Nemški liberalni listi se jeze, da se je ministerstvo udalo želji knezonadžškofijskega.

Cerkvene predloge. — Požunski komitatski zastop se je z veliko večino izrekel proti vladni cerkveni politiki. Veliki župan grof Zichy je odstopil, ker se ne vjema z vladno politiko. — Vlada je pa te dni zbornici predložila zakon o svobodnem bogoslužji.

Kmetski domovi. — Dolenjeavstrijskemu deželnemu zboru je vlada predložila predlog o osnovi tako imenovanih kmetskih domov. Predlog se je izročil posebnemu odseku, kateremu je načelnikom izvoljen vodja dunajskih kristijanskih socialstov dr. Lueger. Odsek bode stvar temeljito pretresaval in je zatoj zahteval od deželnega odbora, da mu preskrbi natančne podatke o tem, koliko kmetskih zemljišč je prešlo v roke veleposestnikov in velikim kapitalistom, odkar je dovoljeno svobodno razkosavanje kmetskih posestev. Nadalje naj deželni odbor sestavi tudi poročilo o kmetskih razmerah v tistih deželah, v katerih imajo že kmetske domove, zlasti o kmetskih razmerah v Severni Ameriki.

Boj za akademično svobodo. Vojaško poveljništvo v Inomostu je prepovedalo dijakom, kateri so jednoletni prostovoljci ali rezervni častniki, da ne smejo biti člani dijaških zvez, ker se to ne strinja s častniškim dostojanstvom. To je vzbudilo veliko nevoljo. Ker vseučilišni senat ni hotel se proti vojaški oblasti potegniti za pravice dijakov, so poslednji napravili štrajk. Predavanja so se ustavila. O tej stvari se je že razgovarjalo v tirolskem in gorenjeavstrijskem deželnem zboru.

Odkritje honvedskega spomenika. — O Binkoštih se v Budimpešti odkrije spomenik v letih 1848. in 1849. palim ogerskim honvedom ali bolje rečeno puntarjem. Vojno in deželnoobranksko ministerstvo sta prepovedali, da se te slavnosti ne smejo udeležiti častniki. To je jako razburilo Madjare, zlasti opozicijo in v zbornici stavili sta se dve ostri interpelaciji. Opozicija je tudi zahtevala, da se zbornica udeleži kor-